

Ժառայեցուց իր վահանն աշխարհիս՝
պատուաւոր մրցանակ մը ընդունելու
համար, և հիմա կը ժխտէ զայն Մս-
տուծոյ, այնպիսին անմիտ է. վասն զի
այս կռուոյս մէջ յաղթութիւն ձեռք
ձգելը՝ աշխարհիս մէջ փառք կը բերէ
և հոգւոյ փրկութիւնը կ'ապահովցնէ:

„Խաբեբայ աշխարհս ժպտելով մը
ինծի՝ կանչեց զիս. ես ալ հաւտալով՝
հետեւեցայ իրեն: Երկար ատեն կար-
թին ետեւէն վազեցի՝ որուն ոչ ոք կըր-
նայ յենուլ. երկար ժամանակ ցանկա-
ցայ հասնիլ անոր: () գնէ ինծի, Վրիս-
տոս, պաշտպան իմ, որ կարենամ թո-
ղուլ զայն՝ ի ձեռն քու խաչիդ որ վրաս
կը կրեմ:”

Վիւրեմպերկ ասպետ բանաստեղ-
ծը, որ նոյնպէս այն միջոցներու մարդ
է, իր փոփոխամիտ սիրելւոյն վրայ այս
ճարտար այլաբանութիւնն ըրած է:

“Բազէ մը մեծցուցի. ամբողջ տա-
րի մը ամենայն խնամք ցուցուցի վրան:
Տեսար դու անոր քաղցրութիւնն ու
շնորհալից կերպը: Թուերն օծեցի, և
թուիք տնկելով՝ դէպ ի հեռաւոր աշ-
խարհներ գնաց:

„Երբէն տեսայ իմ սիրելի թռչունս.
ազնուական ու փառաւոր էր իր թռիչ-
քը, ոտքերն իմ մետաքսի լճերս կը քա-
շէին, և փետուրները իմ ոսկուով կը
փայլէին: Բայց աւաղ, աչքերն ինծմէ
կը դարձնէր: Ո՛հ, Մստուած շնորհէ
ամէն մարդու զան որ սրտանց կը սիրէ:

„Տխուր է հոգիս, աչքերս թաց են
արտասուօք, որովհետեւ հարկ է հրա-
ժարիմ անկէ որ այնչափ կը սիրէի: Ո՛վ
չարախօսք, որ պատճառ եղաք մեր աւ-
րուելուն, Մստուած պատժէ՛ զձեզ. և
օրհնէ՛ զանոնք որ դարձնեն ինծի զան
և անոր հետ՝ երջանկութիւնը:”

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴԷՊԳ

Սըր Յովհաննէս Ֆրանքլինը¹ փնտռելու խոր-
կուած վերջին արշաւանաց դարձը:

() րագիրը այս վերջերս կը հրատա-
րակեն Մագ Վիլնիզօք նաւապետին մէկ
նամակը, որով կը ծանուցանէ Մնգղիոյ
() փակալութե քարտուղարին՝ Փօռ-
եաթին յաջող դարձն ու Սըր Յովհան-
նէս Ֆրանքլինի ըրած արշաւանաց վը-
րայ ստացած ստոյգ տեղեկութիւնները:

“Պարոն, կ'աղաչեմ իմացնէս () փ-
ակալութեան ի որտ տեսուչներուն որ
անվտանգ դարձաւ Մնգղիա վերջին
խուզարկութեան արշաւանաց նաւը,
զոր խրկեր էր Ֆրանքլին տիկինը, և
որուն հրամանատար ես էի:

„Սեծապատիւ պաշտօնէից շատ
հաճութիւն պիտի պատճառէ գիտնալն
որ Ֆրանքլինի արշաւանաց վիճակն ըս-

¹ Սըր Ֆրանքլին ծնած էր ի 1785. և 1818,
1821 և 1825 տարիներուն յանձնուած էր իրեն՝
բւեռային ծովուց մէջ ճամբորդութիւններ ընել
նոր տեղուանք գտնելու, և անցք մը փնտռելու
համար հիւսիսային-արեւմտեան կողմն ընդ մէջ
հիւսիսային սառնամանեաց, որ հաղորդակցէ Ով-
կիանոսն ու խաղաղական ծովն իրարու հետ:
1827 տարին ինչուան 1845 վան Տիեմէն երկրին
քաղաքապետութիւն ընելէն ետքը, Յովհաննէս
Ֆրանքլին նորէն ճամբայ ելաւ 1845ին մայիսի
26ին երկու նաւով, որ էին Երեմիա ու Դեբորա,
և 168 նաւաստեօք: Յուլիսի 12ին Պաֆֆին ծո-
ցէն նամակ մը գրեց Անգղիոյ Ծովափակութեան
պաշտօնարանը՝ լի յուսով և վստահութեամբ, և
ճամբան շարունակեց. անկէց ետքը ամենեւին ձայն
մը չէլաւ վրան: 1848 տարին իր դարձին ժամա-
նակն ըլլալով ինչպէս որ ինքը խոստացեր էր,
Անգղիացիք ան ատեն սկսան մտնալ ու խռովիլ
այս երկար լռութեան վրայ, ու Ծովափակութիւ-
նը նաւեր կազմեց, նոյնպէս Միացեալ Նահանգ-
ներն ալ. նաև Ֆրանքլին տիկինը նաւեր խրկեց իր
ծախքովը դէպ ի այն կողմերն՝ ուր պիտի երթար
իր ամուսինը: Ինչուան 1854՝ տասնըինը արշա-
ւանք եղաւ, և 1,000,466 լիրա սգեռլին (25 մի-
լիոն ֆրանկ) ծախք եղած էր: Ծովափակութիւնը
չուզեց ուրիշ արշաւանքի ծախքն ընել ըսելով թէ
ալ յոյս չկար թշուառ նաւապետին ճամբորդու-
թեան հետքը գտնալու: 1857 տարւոյն՝ Ֆրանք-
լին տիկինը իր ծախքովն ուրիշ նաւ մ'ալ պա-
տրաստեց՝ որուն հրամանատարութիւնն յանձնեց
Մագ Վիլնիզօք նաւապետին. և ահաւասիկ այս
յետին արշաւանաց վրայ է մեր գրած յօդուածը:

տողերու համար ըրած մեր ջանքը՝ յաջող եղև պսակուեցաւ : Վուլիեւմս-թագաւոր կղզւոյն հիւսիսային-արեւմտեան կողմը Սիգգըրի հրուանդանին վրայ յիշատակագրութիւն մը գտնուեցաւ 1848 տարւոյն 25 ապրիլի թուականով, ստորագրուած Վրոժըր և Ֆից-Նէմս նաւապետներէն :

„Եւս վկայագրէն կ'իմացուի որ Սիգգըրի թագուհւոյն երէքոս և Դէրըրը նաւերը սառնամանեաց մէջ թռչուած էին դէպ 'ի հիւսիսային-հիւսիսային-արեւմտեան կողմն հինգ փարսախ հեռուն, և թէ ապրած անձինքները, որ հարիւր հինգ հոգի էին ընդ հրամանատարութեամբ Վրոժըր նաւապետին, դէպ 'ի Ձիւո-Սէծ-Գեթը (Լիգդ-Կրէյթ-Ֆիշ-Ռիւլը) կ'երթային : Ար Յովհաննէս Ֆրանքլին մեռած էր 1847 տարւոյն յունիսի 11^ն :

„Վուլիեւմս-թագաւոր կղզւոյն արեւմտեան ափանց վրայ խիստ հետաքննական բազմաթիւ մնացորդներ ժողվեցինք, զորոնք մեր հայրենակիցները թողուցեր էին . խել մ'ալ Լաքիմաքիներէն առինք, որոնք իմացուցին մեզի որ երբ նաւերը թողուեցան, անոնցմէ մէկը սառերէն խորտակեր ու ընկողմեր է, իսկ միւսը ափանց վրայ նետուեր ու իրենց համար հարստութեան գրեթէ անսպառելի աղբիւր մը եղեր էր :

„Փոքը չկրնալով Պէլլըգի նեղուցէն անդին անցնիլ, Պրէնդֆրտի ծոցին մէջ ձմերեց, և մեր զննութիւնը՝ որով 800 մղոն երկայնութեամբ փոփոնք գտանք՝ այս գարնան ըրինք բալխիւրի ճամբորդութեամբ, որուն գլուխ կեցած էին Հոպսըն նաւապետի փոխանորդը, Լիւլըն Լոունկ նաւապետն ու ես :

„Լնտարակոյս կ'ախորժին Սիծապատիւ պաշտօնեայքը մանրամասն տեղեկութիւն մը ստանալ մեր խուզարկութեան վրայօք . ահաւասիկ կը խըրկեմ զայն նամակիս հետ, ինչպէս նաև ատլաս մը գտած տեղերնուս և ըրած զննութիւններնուս . մօտերս ես ան-

ձամբ կը ներկայանամ՝ յաւակալութե պաշտօնարանն՝ ընդարձակագոյն ծանօթութիւն տալու և Բորդ-Սիգգըրի գտնուած յիշատակագրութիւնը Սիծապատիւ պաշտօնէից ցուցնելու համար :

ՄԱԳ ԳԼԻՆԴՈՔ

Նաւապետ արքունի

Վամակին մէջ յիշուած մանրամասն տեղեկութենէն հետեւեալ կտորը կը դնենք հոս, որ մայիսի 8 թուականն ունի :

„Սեր տեղեկութիւններէն մեծ մասը մտացի պառաւ կնիկէ մը առինք . անիկայ ըսաւ մեզի թէ նաւը տարւոյն վերջերն փոփոնքը նետուեր էր . դէպ 'ի Սիծ-Վետն երթալու ատեննին՝ ճերմակներէն շատերը մեռեր էին : Լնցեալ ձմեռն անոնց դիակները գտնուեցան :

„ . . . Յետ Վուլիեւմս-թագաւոր կղզւոյն նեղուցն անցնելու, կ'ըսէ նոյն տեղեկութիւնը, սկսանք անոր հարաւային ափանցը վրայ ընել մեր խուզարկութիւնը . հերշէլ հրուանդանէն 10 մղոն հեռաւորութեամբ դէպ 'ի արեւելք՝ կմախք մը գտնուեցաւ եւրոպացի զգեստուց մնացորդներով ծածկուած : Երբոր ձիւնը մէկդի առնուեցաւ, գրապանակ՝ մը դուրս ելաւ, որուն մէջ քանի մը փնասուած՝ բայց ընթեռնի նամակներ կային : Եւս զգեստներէն անանկ մը կ'երեւար՝ որ կմախքը պաշտօնակալի մը ծառայինն էր, և դիակին դիրքը կարծես թէ կը հաստատէր Լաքիմաքոց խօսքը՝ թէ ճերմակները ճամբուն վրայ ինկած մեռած էին :

„Յետ ծանուցանելու թէ այն տեղը խել մը պարապ դամբաններ գտնուեր են, այսպէս կը շարունակէ տեղեկութիւնը .

„Սայիսի 6^ն՝ Հոպսըն նաւապետի փոխանորդը մեծ դամբանի մը քով տընկեց իր վրանը Սիգգըրի հրուանդանին վրայ : Վերեզմանին վերի կտորէն բաժ-

նուած մէկ քանի քարերուն մէջ անագէ-
աման մը գտնուեցաւ, որուն մէջ այս
ծանուցմունքը կար .

« Գրանքլինի արշաւանաց ընկերու-
թիւնը շինեց այդ գերեզմանը, հոս
կանգնուած համարելով Յակոբ Ոստի-
յիշատակարանը՝ որ չգտնուեցաւ : Երե-
ւոյս և Դերբըն նաւերն առաջին ձմեռը
Պեչի կղզւոյն մէջ անցուցին, և յետ
Ուէլինկղըն նեղուցն անցնելու ին-
չուան 77⁰ հիւսիսային լայնութեան,
և Վոռնվալիս կղզւոյն արեւմտեան
կողմէն նորէն դառնալու, 1846 տա-
րւոյն սեպտեմբերի 12^{են}՝ պատեցան
սառնամանեօք ընդ 70⁰ 5' հիւսիսային
լայնութեան և 98⁰ 23' արեւմտեան եր-
կայնութեան » :

« Արը Յովհաննէս Գրանքլին մե-
ռեր է 1847 տարւոյն յունիսի 11^ն :
1848^ն ապրիլի 22^ն նաւերը թողուե-
ցան Սիգդըրի հրուանդանէն հինգ
փարսան հեռաւորութեամբ դէպ'ի հիւ-
սիսային-հիւսիսային-արեւմտեան կող-
մը, և մահուրէն խալըսողները՝ 10⁵
հոգի՝ ցամաք ելան հոն ընդ հրամանա-
տարութեամբ Վրոժըր նաւապետին :
Ապրիլի 26^ն ուզեցին դէպ 'ի Սեծ-
Վետն երթալ :

« Սինչև նոյն ժամանակը՝ արշաւա-
նաց ըրած կորուստը 9 պաշտօնակալ ու
15 հոգի եղած էր : Բազմութիւն ըզ-
գեստուց ու ամէն տեսակ պաշարի աս-
դիս անդին գետինը տարածուած էին,
կարծես թէ այն ամէն բաներն որ կըր-
նային զանց ընել՝ հոն թողուցեր էին .
բրիչներ, թիեր, նաւակներ, խոհա-
նոցի անօթներ, պարաններ, և այլն և
այլն, և վաթսնաստիճան գործի մը՝ ու-
րուն վրայ փորուած էր Փրեդերիկոս շըճ-
աի :

« Վանի մը մղոն հեռուն դէպ 'ի
հարաւ, Պաք-Պէյէն անդին, ուրիշ
ծանուցմունք մ'ալ գտնուեցաւ, զոր
գրեր էին Սորս նաւապետի փոխանորդը
և Պ. Տէվէօ 1847 տարւոյն մայիսի
մէջ . բայց նոր տեղեկութիւն մը չկար
մէջը :

« Ընդ 69⁰ հիւսիսային լայնութեան

և 99⁰ արեւմտեան երկայնութեան՝
հոպսըն նաւապետի փոխանորդը մեծ
նաւակ մը գտաւ, որով անտարակոյս
միտք ունէին Գրանքլինի արշաւանաց
անձինքը Չկնուտ-Վետն մտնալ ու ա-
նոր ընթացից դէմառաջ երթալ, բայց
կ'երևայ որ ետքը մտքերնին փոխեր են
ու նաւը պիտի դառնան եղեր, որով
հետեւ այն բալիսին՝ որուն վրայ զը-
րուած էր նաւակը՝ դէպ 'ի նաւուն կող-
մը դարձուած էր : Այս նաւակը 28
ոտք երկայնութիւն և 7 1/2 ոտք լայնու-
թիւն ունէր : Բալիսիը կաղնույ փայ-
տէ շինուած էր և գրեթէ նաւակին
չափ ծանրութիւն ունէր :

« Նաւակին մէջ խել մը զգեստներ
գտնուեցան և երկու մարդու կմախք,
որոնց մէկը նաւակին յատակն էր զգես-
տուց կոյտի մը տակ . խակ մէկալին հա-
ւանականաբար կենդանիք դպեր էին :
Հինգ ժամացոյց, խել մը արծըթէ
պատառաքաղներ ու դգալներ, քանի
մըն ալ ջերմեռանդական գրքեր գրտ-
նուեցան . բայց ոչ օրագիրք և ոչ ալ
զրապանակներ . զգեստներուն վրայ առ-
տիճանի բնաւ նշան մը չկար : Արկու
բերնով զոյգ մը հրացան կանգուն կե-
ցած էին, ինչ դրքով որ տասնըմէկ տա-
րի առաջ դրուած էին . ասոնց մէյմէկ
բերանը լեցուցած էր : Առատ պաշար
կար . երեսուն քառասուն լիպրէ չէֆօ-
լադ, լէյ և ծխախոտ . փայտ ալ չէր
պակսէր այրելու համար » :

Յետին լուրերը ծանուցին մեզի որ
Գրանքլին տիկինը վեհանաճութեամբ
Փօթս նաւը Սաք Վիլնդօք նաւապետին
շնորհեր է՝ ի փոխարէն անոր արիական
նաւարկութեանն ու բերած տեղեկու-
թիւններուն իր հանգուցեալ ամուսնոյն
արշաւանացը վրայ :